

Didaktika finančního vzdělávání

OVp121

Seminární práce

Úvod

V seminární práci vymezíme teoretickou rovinu jednoho z témat finanční gramotnosti, a to úvěry a leasing. Uvedeny budou typy úvěrů s důrazem na úvěr spotřebitelský. Vzhledem k budoucímu využití pro ZŠ je práce zaměřena na zodpovědné chování spotřebitele s cílem vyhnout se přílišnému zadlužení. Dále budou uvedeny hlavní rozdíly mezi úvěrem a leasingem. Součástí práce je i struktura vyučovací hodiny na téma *Spotřebitelský úvěr* právě pro teoretický výklad učiva je možné se opřít o poznatky z úvodní části. Cílem a poselstvím vyučovací hodiny je, aby žáci věděla, že při zodpovědném jednání spotřebiteli může být půjčka užitečným prostředkem na krytí nedostatku financí, kterého není třeba se bát, zná-li spotřebitel zásady bezpečné půjčky, umí-li uvážit vlastní možnosti splácení půjčky, zná svá práva spotřebiteli a dokáže rozeznat výhodnou a nevýhodnou půjčku.

Úvěry

Co se obecně pod pojmem úvěr skrývá? Úvěr je služba, kdy finanční bankovní či nebankovní instituce poskytne klientovi/spotřebiteli peníze na pokrytí jeho služeb. Tato služba je vždy zpoplatněná. Úvěr neboli půjčka je tedy poskytnutí finančních prostředků za předem stanovenou finanční kompenzaci. Společnost, který úvěr poskytne se stává věřitelem, klient se vůči společnosti stává dlužníkem. Úvěry může podle různých hledisek dělit na úvěry účelové a bezúčelové (podle toho, zda je předem určený účel na který je úvěr poskytnut), na úvěry hotovostní a bezhotovostní (peníze buďto v hotovosti nebo bezhotovostně na vybraný bankovní účet, na úvěry zajištěné a nezajištěné (zda musí klient svůj úvěr movitou či nemovitou věcí jistit) a podle doby splatnosti na úvěry krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. V následující části se budeme věnovat vybraným typům úvěrů, konkrétně spotřebitelskému úvěru a jeho formám, hypotečnímu úvěru a leasingu.

Spotřebitelský úvěr

Pokud je klient ve stavu, kdy má nedostatek finančních prostředků na pokrytí koupě movité či nemovité věci ať už pro osobní či firemní účely, má velký množství možností, jaký typ úvěru zvolit. První z možností je spotřebitelský úvěr, který je poskytovaný klientům k financování jejich nepodnikatelských potřeb, které mohou sloužit k určitému konkrétnímu účelu – nákupu zboží či služeb. Ať už je úvěr sjednáván u bankovní (která je vždy spolehlivější) či nebankovní společnosti, má věřitel povinnost poskytnout úvěr na základě písemné smlouvy, jejíž součástí jsou podmínky pro poskytnutí, čerpání a splácení úvěru.

Nejdůležitější informace pro klienta před uzavřením smlouvy je výše RPSN, tedy roční procentní sazba nákladů, která zahrnuje jak výši úroku (ceny za poskytnutí půjčky, přeplacená částka po splacení úvěru), tak veškeré poplatky se zřízením úvěru související a jedná se tedy o kompletní částku za poskytnutí úvěru. I přesto, že si klient zjistí před uzavřením úvěrové smlouvy vše potřebné, zváží svou finanční situaci a možnosti splácení, ale i po podepsání smlouvy si smluvený úvěr rozmyslí, má možnost do 14 kalendářních dnů od uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru odstoupit. Zároveň má spotřebitel právo úvěr kdykoliv předčasně splatit. U jakékoliv výše úvěru a u vyšších částek zvláště, je třeba si vybrat solidní, stabilní společnost, která mi za férových podmínek úvěr poskytne. Většina bankovních institucí nabízí ke sjednanému úvěru zřídit i pojištění, proti změně výše RPSN, většinou však jen na určité časové období. I věřitel si zjišťuje pro něj podstatné informace, což jsou především schopnost klienta úvěr splácet tedy jeho bonitu, a také jeho finanční závazky u jiných věřitelů, které jsou všechny i již splacené dohledatelné v úvěrových registrech.

Spotřebitelský úvěr má více podob. První z nich je kontokorent, což je krátkodobý, neúčelový a nezajištěný úvěr, který nám banka poskytuje na našem běžném účtu v pohyblivé výši dle našich potřeb až do maximální výše sjednaného úvěrového rámce. Čerpat peníze můžeme automaticky na svém běžném účtu, kde máme nastavenou možnost tzv. přečerpání (mluvíme o tom, že jdeme do mínusu). Kontokorent je čerpán z běžného účtu společně s debetní kartou. Dalším typem spotřebitelského úvěru je úvěr z kreditní karty což je opět krátkodobý, neúčelový a nezajištěný úvěr, který čerpáme při každém použití kreditní karty. Po určitou krátkou dobu nám banka poskytuje finanční prostředky bezúročně (během tzv.

bezúročného období), ale je nutné určitou částku nebo plnou výši vyčerpaných peněz ve stanovený čas vždy vrátit (zpravidla postačí mít je na běžném účtu, z něhož si je banka sama strhne), jinak nastupují vysoké sankční úroky. Při používání kreditní karty manipulujeme s penězi, které nejsou naše, ale musí je pravidelně pokrýt zpět. U placení kreditní kartou hrozí riziko nízké sebekontroly při čerpání. Kontokorent i úvěr z kreditní karty patří mezi revolvingové úvěry, tedy stále se opakující půjčky svým čerpáním a krytím. Ke spotřebitelskému úvěru můžeme zařadit i koupi na splátky jejíž podstatou je, že si o úvěr žádáme přímo u prodejce daného zboží. Úvěr samotný nám však neposkytuje obchod, ale některý z nebankovních poskytovatelů úvěrů (těm větším také říkáme splátkové společnosti) či banka. Při vyřízení nákupu musíme být vždy seznámeni s podmínkami poskytnutí úvěru a veškerými informacemi, stejně jako při žádosti o úvěr v bance. Obdobně po nás obchodník bude chtít sdělení osobních údajů, jejich ověření v dokladu totožnosti, případně i další informace. Na plnění povinností stanovených zákonem o spotřebitelském úvěru dohlíží v případě bank, spořitelních družstev a platebních institucí Česká národní banka. U všech ostatních subjektů je to Česká obchodní inspekce.

Hypoteční úvěr

Od spotřebitelské úvěru se liší v prvé řadě dobou splácení. U spotřebitelských úvěrů se jedná o půjčky krátkodobé – střednědobé, u hypotečního úvěru se jedná o úvěr dlouhodobý, v ČR je průměrná doba splatnosti cca 24 let. Zajištění splácení hypotečního úvěru probíhá formou zástavního práva k nemovitosti, které je zapsáno v katastru nemovitostí. Hypoteční úvěry mohou být jak účelové tak neúčelové. Hypoteční úvěr může být sjednán jak ke koupi nemovitosti, tak k rekonstrukci, výstavbu nové nemovitosti, či k refinancování dřívější investice do nemovitosti ad. Účelové hypoteční úvěry poskytují banky až do výše 100 % zástavní hodnoty nemovitosti. Neúčelový hypoteční úvěr neboli americká hypotéka, nemá z hlediska zapůjčených prostředků žádné omezení a může být použita na cokoliv. Oproti účelovému úvěru je u americké hypotéky vyšší úroková sazba. S hypotečním úvěrem se úzce pojí, případně bývá i vyžadováno pojištění schopnosti splácet, kdy se klient pojišťuje kvůli úmrtí, nemoci, ztráta zaměstnání, dlouhodobé pracovní neschopnosti.

Leasing

Leasing je finanční produkt, kterým lze financovat pořízení movité věci. Je využíván jak k financování investičních záměrů, tak potřeb domácností. Váže se především na financovaný předmět. Umožňuje užívat potřebnou věc ve vlastnictví jiného subjektu (leasingové společnosti) na nezbytně nutnou dobu. Představuje v podstatě specifickou formu pronájmu, na jehož konci se pronajímaná věc může stát součástí majetku klienta. Hlavním rozdílem mezi úrokem a leasingem je tedy ve vlastnictví kupovaného zboží. Při financování nákupu úvěrem je kupující hned majitelem zboží. V případě leasingu je majitelem leasingová společnost až do skončení leasingové smlouvy nebo převodu předmětu leasingu na pronájemce. Leasingová společnost je tudíž ve vztahu k nájemci v mnohem silnější právní pozici než banka vůči dlužníkovi. V případě špatné platební morálky tak může leasingová společnost poměrně snadno předmět leasingu zabavit.

Leasing se na trhu vyskytuje ve dvou základních typech a to finanční a operativní leasing. V rámci finančního leasingu přebíráte jako klient odpovědnost za leasovanou věc. Jste zodpovědni nejen za údržbu, opravy a provoz, ale i nebezpečí a rizika jako je například poškození věci nebo riziko poklesu tržní hodnoty atd. Finanční leasing je většinou uzavírán na delší dobu, která je dána dobou odpisování leasované věci podle daňových předpisů. Jako nájemce zpravidla můžete získat pronajímaný majetek do vlastnictví při splnění všech podmínek leasingové smlouvy. Smlouva o operativním leasingu vám jako nájemci umožňuje především krátkodobé užívání potřebné věci. Operativní leasing je většinou uzavírána na dobu, která je výrazně kratší než odpisová doba této věci podle daňových předpisů, a to podle subjektivní ekonomické potřeby nájemce. Nebezpečí škody na věci, běžná vlastnická rizika i investiční riziko nese v operativním leasingu zásadně leasingová společnost. Ta odpovídá za provozuschopnost leasované věci a za dosahování jejích dohodnutých provozních parametrů. Nese také náklady údržby a oprav leasované věci. Při její poruše bránící dohodnutému užívání zpravidla poskytuje náhradní věc podobných parametrů. Leasingová společnost nese v operativním leasingu také riziko poklesu tržní hodnoty leasované věci. Po skončení operativního leasingu je tato věc vrácena leasingové společnosti, pokud nedojde k jiné dohodě.¹

¹ www.financnivzdelavani.cz.

Struktura hodiny

<p><u>Tematický okruh-téma:</u> Člověk a svět práce, Člověk a společnost – Člověk, stát a hospodářství</p>	<p><u>Třída:</u> 7. – 9. ročník <u>Časová dotace:</u> 1 hodina</p>
<p><u>Průřezová témata:</u> Osobnostní a sociální výchova</p>	<p><u>Mezipředmětové vztahy:</u> Matematika, svět práce, finanční gramotnost</p>
<p><u>Cíle vyučovací hodiny:</u> Žák ví co je to spotřebitelský úvěr, rozumí základním pojmům, které s úvěrem souvisí, rozumí zásadám a pravidlům, která je potřeba zohlednit před podepsáním smlouvy, žák zná svá spotřebitelská práva.</p> <p><u>Dílčí očekávané výstupy:</u> Žák ví jaké typy půjček jsou na trhu, rozumí, k čemu půjčka slouží a chápe pojem bonita spotřebitele, žák chápe, že se půjčky není třeba bát, dodržuje-li určitá pravidla</p> <p><u>Očekávané výstupy RVP:</u> Žák uvede příklady služeb, které banky nabízejí občanům. Žák vysvětlí význam úroku placeného a přijatého. Žák vysvětlí význam úroku. Žák dodržuje zásady hospodárnosti a vyhýbá se rizikům při hospodaření s penězi</p> <p><u>Klíčové kompetence:</u> Kompetence komunikativní Kompetence sociální a personální Kompetence pracovní</p>	
<p><u>Obsah:</u> <u>Učivo</u> Finanční gramotnost – spotřebitelský úvěr. <u>Pojmy opěrné (žák je zná, měl by je znát)</u> Půjčka, bankovní účet, finance, hotovost, splátky. <u>Pojmy nové (souvisí s obsahem učiva)</u> Úvěr, úrok, hypotéka, kreditní karta, debetní karta, hotovostní a bezhotovostní transakce.</p>	

<u>Výukové metody:</u> Didaktická hra Praktické uplatnění nových poznatků
<u>Organizační formy výuky:</u> Frontální výuka, skupinová práce, samostatná práce.
<u>Učební pomůcky, didaktická technika:</u> Dataprojektor, prezentace, nastříhané pojmy pro každého, sešity, lepidla, mobil/notebook/tablet.

Rozpracování scénáře

Fáze hodiny	Činnosti vedoucí k naplnění výukových cílů	metoda	forma	čas	pomůcky , technika
Úvod	Pozdravení, představení tématu formou hádanky – na tabuli (prezentaci) bude nápověda: „ <i>Splní vám i více než 3 přání, dostanete se k ní téměř všude, ty, co vypadají na první pohled nejlépe, bývají ty nejhorší a má ji dnes téměř každý. Co je to?</i> “	Práce s prekoncepty	Hromadná, individuální .	3 min	Prezentace, dataprojektor
1. část	V první části se žáci seznámí se základními pojmy. Nachystáme a nastříháme pro každého definici s vysvětlením a ve třídě nebo na chodbě nachystáme dvě hromádky lístků. Žáci si samostatně hledají správné dvojice, které si lepí do sešitu. Následně bude mít každá dvojice, podle zasedacího pořádku, za úkol, vysvětlit třídě, jak pochopila jeden z pojmů. Tímto způsobem budou představeny základní pojmy, které bude učitel užívat.	Didaktická hra na určování základních pojmů.	Individuální ve dvojicích, skupinová	10 min	Sešity, lepidla.

2. část	Následuje výkladová část učitele, který s pomocí prezentace představí žákům téma. Žáci si buď do sešitu nebo do pracovního listu vytváří zápis. Základní poznatky: co je to úvěr a jaké máme typy (důraz na spotřebitelský úvěr). Učitel klade důraz na práva spotřebitele, které před uzavřením úvěru má, zmiňuje podmínky, v jakých si spotřebitel může půjčku dovolit a představuje žákům srovnávání půjček od různých bankovních i nebankovních věřitelů.	Frontální výuka.	Hromadná.	15 min	Sešity, případně PL.
3. část	V aplikační části hodiny budou mít žáci ve skupinách po 3 za úkol zjistit, u jaké bankovní a nebankovní společnosti bude nejlepší sjednat si úvěr. Každá skupina dostane jinou částku, kterou budou požadovat. Zároveň s pomocí online kalkulačky vypočítají výši úroku za vybranou půjčku. Práce může probíhat buďto s mobilními telefony, tablety nebo nejlépe s počítači. Za domácí úkol zpracují projekt, který bude sloužit jako návod, jak si společnost pro úvěr vybrali, co srovnávali, kde hledali, na co si dávali pozor a jaká výše úroku na daný úvěr bude. Projekty budou následně vyvěšeny na chodbě školy.	Vytváření projektů, práce na praktickém úkolu	Skupinová	15 min	Technika do skupiny, papíry na projekty
Závěr	Ukončení skupinové práce, prezentace jednotlivých výstupů a hodnocení skupinové práce v následující hodině, projekty zadány na dokončení za DÚ. V závěru žáci reflektují hodinu s pomocí krátkého dotazníku určí vlastní porozumění učiva. Dotazník obsahuje otevřené i uzavřené otázky typu: Co je to úvěr, co je to úrok, co vše si musím kontrolovat před uzavřením úvěrové smlouvy, je lepší půjčka od banky nebo nebankovní společnosti atd.	Reflexe porozumění učivu	Individuální	2 min	Dotazníky na reflexi

Závěr

Žáci si z výuky finanční gramotnosti odnesou nejvíce mají-li možnost si získané dovednosti prakticky ověřit. Proto je vhodné zařazovat úkoly, které se přibližují jejich budoucí realitě, kdy budou s penězi sami operovat. Je tedy možné nastíněnou strukturu hodiny připravit jako dvouhodinovou, ve které budou mít žáci na praktickou část více času. Důležité je, aby si reálně vyzkoušeli hledání půjček na internetu, zjišťování a srovnávání nabídek podle adekvátních parametrů, vypočítávání si úroku podle dané sazby a vytváření logické struktury tohoto procesu. Rozšíření projektu může být o předchozí vypočítání si fiktivního rodinného rozpočtu podle příjmů a výdajů rodiny. Na základě něho žáci uvažují, na jaké movité či nemovité věci je vhodné a bezpečné si úvěr sjednat.

Zdroje

NOVESKÝ, Ivan. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. 1. vyd. Praha: Cofet, 2009, 448 s. ISBN 978-80-9043-96-1-0.

<http://www.financnivzdelavani.cz>

<https://www.penize.cz/produkty>

<https://finance.idnes.cz/pujcky.aspx?y=leasing/leasxspotreb.htm>

<http://www.cfi.cz/slovnicek/uver>

<http://www.ipodnikatel.cz/Financovani/leasing-vs-uver.html>

<https://www.spotřebitelsky-uver.net/nevyhody-spotřebitelskeho-uveru/>